

IDENTITATEA ONLINE A UTILIZATORILOR ȘI SIGURANȚA PE INTERNET. STUDIU DE CAZ: BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ USARB

ONLINE IDENTITY OF USERS AND SECURITY ON THE INTERNET.
CASE STUDY: USARB SCIENTIFIC LIBRARY

Olga DASCAI¹ [ORCID: 0000-0002-4970-2041]

Angela HĂBĂȘESCU² [ORCID: 0000-0003-1097-1364]

Abstract: *Users' online identity and internet security is essential to create a safer, fairer and more resilient online environment. The communication highlights the results of the Online User Safety survey, conducted in February-April 2023 in the USARB Scientific Library.*

Keywords: *online safety, internet, security, social networks, quizzes, USARB Science Library*

Ultimele trei decenii s-au remarcat printr-o dezvoltare uriașă a tehnologiei informației și comunicațiilor, iar apariția și proliferarea internetului a făcut posibilă crearea unor rețele globale complexe de comunicare și colaborare. Aceste noi tehnologii au transformat felul în care învățăm, comunicăm și lucrăm, au transformat fundamental modul în care trăim. Această evoluție a adus cu sine oportunități și beneficii diverse, din punct de vedere economic și social, dar și apariția unor noi provocări.

Cu cât mai multe informații (servicii, persoane, oferte) circulă online, cu atât cresc și riscurile care apar atunci când navigăm pe internet, fie că este vorba de hărțuire cibernetică, știri false sau trolling.

Anual, în luna februarie, la nivel mondial, este celebrată Ziua Siguranței pe Internet ([Internet Safety Day](#)), un prilej de a readuce în discuție multitudinea problemelor legate de mediul online, dar și de a reaminti despre importanța unei bune conduite pe internet. Sloganul campaniilor anuale este o chemare la acțiune pentru ca toate părțile

cointeresate să-și unească forțele și să își îndeplinească misiunea în crearea unui internet mai bun pentru toată lumea, și, în special, pentru utilizatorii tineri.

Această zi are drept scop sensibilizarea cu privire la utilizarea în siguranță a tehnologiei digitale. Cu prilejul Zilei Siguranței pe Internet, milioane de persoane sunt solidare scopului, misiunii de a face internetul un loc unde fiecare poate să

¹ Bibliotecară, Biblioteca Științifică a USARB, dascal.olga@mail.ru

² Șefă birou, Biblioteca Științifică a USARB, angelahabasescu@gmail.com

utilizeze tehnologia în mod responsabil, cu respect, critic și creativ.

Ziua Siguranței pe Internet este sărbătorită din anul 2003 în peste 100 de țări din întreaga lume, anul acesta (2024) fiind la cea de-a XX-a ediție. Susținută la nivel european de către Consiliul Europei, Directoratul General pentru Media și Societatea Informatică a Comisiei Europene, Ziua Siguranței pe Internet a atins un grad global de participare, conștientizare și acoperire media, aflându-se în continuă creștere.

Campania de promovare a Zilei Siguranței pe Internet are drept scop atragerea copiilor și tinerilor, părinților, profesorilor, educatorilor și asistenților sociali, pentru luarea deciziilor de încurajare a lumii întregi în crearea unui internet mai bun, pentru a inspira schimbări pozitive online, pentru a crește gradul de conștientizare a aspectelor legate de siguranța online și pentru a participa la evenimente și activități globale.

În continuare, vom prezenta o retrospectivă a activităților BȘ a USARB în scopul promovării utilizării sigure a internetului, rețelelor sociale, etc.

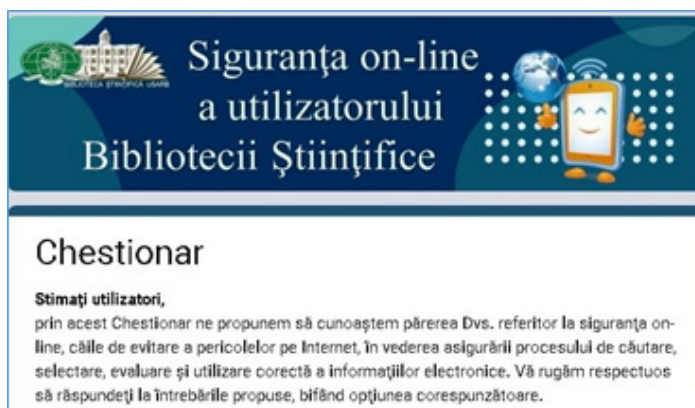
Începând cu anul 2015, Biblioteca Științifică a USARB promovează campanii de informare în susținerea siguranței online și igienei rețelelor sociale, despre care informează utilizatorii pe site-ul Bibliotecii <http://libruniv.usarb.md/>. Prima participare a Bibliotecii Științifice la Campania Internațională *Împreună să facem internetul mai bun!* s-a axat pe organizarea diverselor activități de informare a utilizatorilor: expoziții tematice tradiționale și în Power Point cu prezentări de carte și a bazelor de date, proiectare film, discuții. În perioada crizei pandemice s-a organizat o ședință în Google Meet cu elevii Colegiului Pedagogic „Ion Creangă” din cadrul USARB, dedicată acestui eveniment global.

În cadrul întâlnirilor cu utilizatorii, bibliotecarii s-au referit la resurse informaționale tipărite și digitale, programe și platforme educaționale actuale și utile, astfel încât internetul să fie perceput ca un spațiu al oportunităților, în care utilizatorii universitari pot să dobândească cunoștințe, să comunice pentru a-și valorifica potențialul într-o manieră sigură și responsabilă.

În anul 2023, în cadrul Campaniei de promovare a Zilei Internaționale a Siguranței pe Internet, utilizatorii bibliotecii au fost îndemnați să completeze chestionarul **Siguranța online a utilizatorului Bibliotecii Științifice**, cu scopul de a cerceta practicile de utilizare a mediilor virtuale și instrumentele digitale de către utilizatorii BȘ a USARB, atât în viața personală cât și în activitatea educațională, de a identifica opiniile și atitudinile actorilor relevanți (elevi, studenți și profesori), precum și efectele asociate, cunoașterea și analiza practicilor de utilizare a internetului de către utilizatori, inclusiv a comportamentului acestora în mediul online, pentru a stabili riscurile existente și a permite elaborarea unor acțiuni de intervenție în acest domeniu, bazate pe necesitățile lor. Sondajul s-a desfășurat în februarie – aprilie a anului 2023, a fost plasat pe pagina Web a Bibliotecii și a cuprins 12 întrebări.

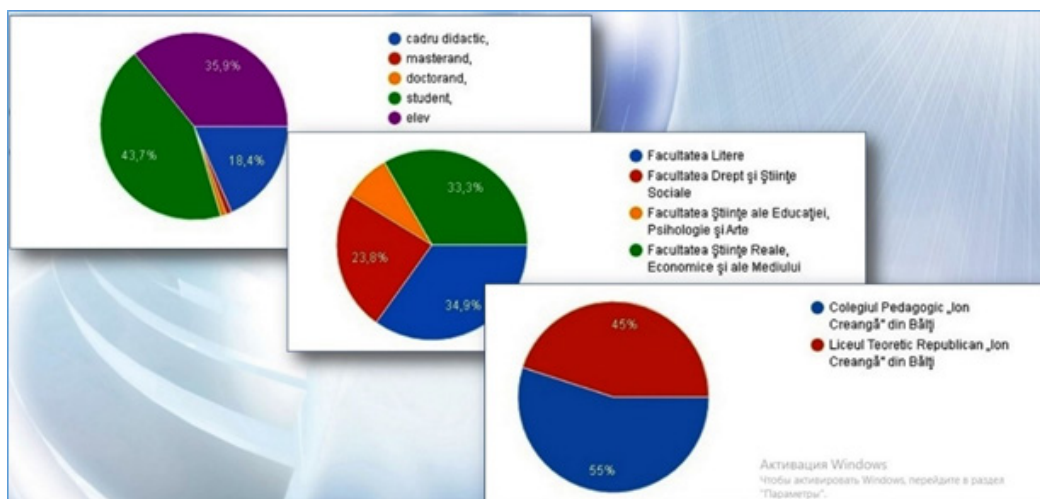
Pentru realizarea scopului ne-am propus următoarele obiective:

- cunoașterea modalităților de utilizare a internetului de către utilizatori;
- determinarea timpului petrecut pe internet;
- elucidarea prezenței tinerilor pe rețelele sociale și a acțiunilor întreprinse de aceștia;
- identificarea problemelor cu care se confruntă utilizatorii navigând în mediul online;
- analiza comportamentelor riscante care pot avea consecințe negative;

- evaluarea comunicării online și a riscurilor acesteia;
- elucidarea surselor de informare a utilizatorilor privind siguranța în mediul online;
- analiza unor practici utilizate de către bibliotecari pentru a reduce riscurile la care sunt expuși tinerii pe internet;
- formularea unor recomandări care ar contribui la creșterea gradului de informare al utilizatorilor privind siguranța în mediul online și reducerea riscurilor existente.

Generalizarea datelor obținute a făcut posibilă trasarea unor concluzii, care sunt prezentate mai jos, cu diferite grade de detaliere. Sondajul a fost realizat în baza a 103 de respondenți, cuprinzând mai multe categorii de utilizatori: cadre didactice – 19, studenți – 45, 37 de elevi, un doctorand și un masterand. Cei mai receptivi utilizatori s-au dovedit a fi studenții de la Facultatea Litere – 22 (35%), 21 de persoane chestionate (33,3%) sunt de la Facultatea Științe Reale, Economice și ale Mediului. Facultatea de Drept și Științe Sociale este reprezentată de 15 (23,8%) respondenți, 5 persoane (7,9%) de la Facultatea Științe ale Educației, Psihologie și Arte, 22 de elevi de la Colegiul Pedagogic „ Ion Creangă” din Bălți din cadrul USARB și 18 elevi ai Liceului Teoretic Republican „ Ion Creangă” (Figura 1).

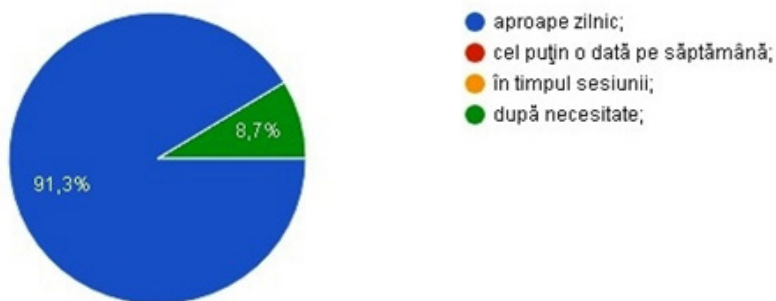
Figura 1. Statutul respondenților

Prima întrebare a chestionarului a avut un caracter introductiv și a fost orientată spre identificarea frecvenței accesării internetului. Din cei 103 respondenți aproape zilnic navigează pe Net - 94, 3% (94 din interviuți) și 9 (8,7%) accesează Internetul după necesitate (Figura 2).

Figura 2. Frecvență utilizării internetului

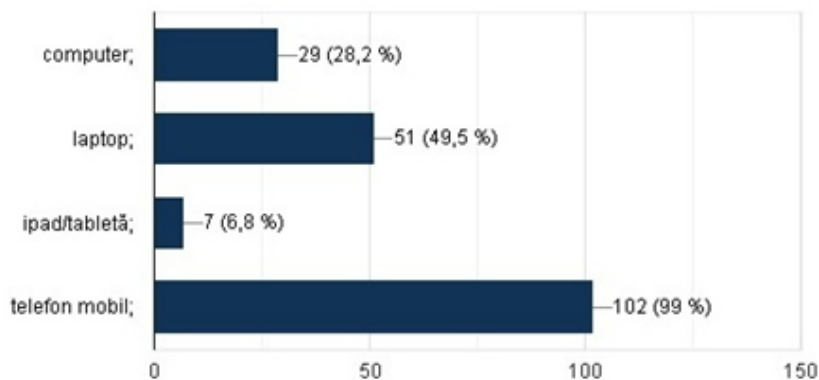
103 răspunsuri

În prezent, importanța și locul esențial pe care îl ocupă internetul în viața tinerilor este de necontestat. Statisticile privind accesul și gradul de utilizare a mediului virtual și a noilor tehnologii au înregistrat creșteri rapide, mai ales, în rândul acestei categorii demografice.

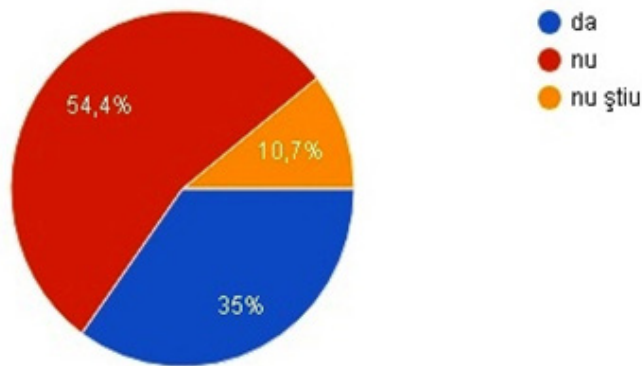
Răspunsurile la întrebarea următoarei *Prin intermediul căror dispozitive se accesează internetul?* Majoritatea (99%) folosesc telefonul mobil, cca 50% din respondenți utilizează și laptop-ul, 28,2% computerul și numai aproximativ 7% accesează internetul cu ajutorul ipadului/tabletei (Figura 3).

Figura 3. Modalități de accesare a internetului

Întrebarea *Credeți că sunteți dependent de calculator?* presupunea 3 variante de răspuns. Afirmativ au răspuns 35% de respondenți, nu s-au determinat aproape 11%, iar majoritatea (cca 54%) au răspuns la întrebare negativ (Figura 4).

Figura 4. Gradul dependenței de internet

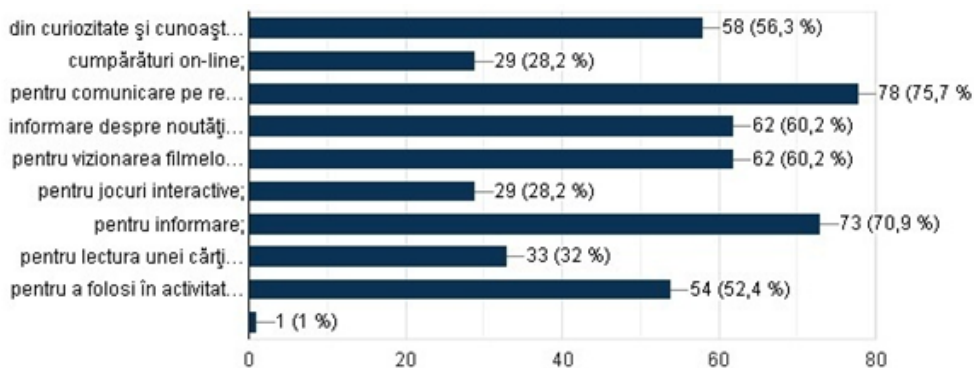

Experiențele respondenților de navigare în mediul online ne vorbesc despre faptul că dispozitivele digitale devin parte a vieții tinerilor de la vârsta foarte fragedă. Iar odată cu folosirea dispozitivelor și accesarea internetului, fără a fi pregătiți cum să le folosească în siguranță, ei sunt expuși diferitelor tipuri de riscuri specifice activităților online.

La întrebarea *Cu ce scop accesați sursele din spațiul virtual?* respondenților le-au fost propuse câteva variante de răspuns. Cel mai mare pontaj a obținut varianta *pentru comunicare pe rețele sociale* - 78 persoane (cca 76%). Aproximativ 71% de intervievați accesează internetul pentru informare, deci internetul este rețeaua internațională de comunicare prin calculatoare ce asigură conectivitatea și transferul de informații, aproape instantaneu, între persoane din întreaga lume. Pentru lectura unei cărți au optat 32 % de participanți la chestionare. Cantitatea identică de răspunsuri (câte 62) accesează internetul pentru noutăți și știri / pentru vizionarea filmelor/spectacolelor. Utilizează spațiul online din curiozitate și pentru a cunoaște ceva nou - 58 de utilizatori intervievați.

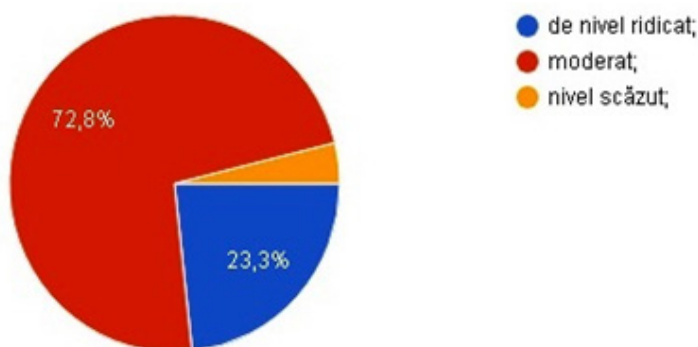
Mai bine de două decenii internetul și tehnologia celulară modifică încontinuu multiplele fațete ale vieții cotidiene în întreaga lume. Ele transformă stilurile noastre de muncă și de odihnă și solicită mai multe cerințe față de noi, ca cetățeni activi. Cca 52% de respondenți folosesc internetul în activitatea profesională, atunci când sunt nevoiți să muncească mai mult, dar să utilizeze mai puține resurse, adaptându-și viața personală la cea profesională. Câte 29 de utilizatori au ales varianta utilizării internetului pentru jocuri interactive și cumpărături online (Figura 5).

Figura 5. Scopurile accesării internetului

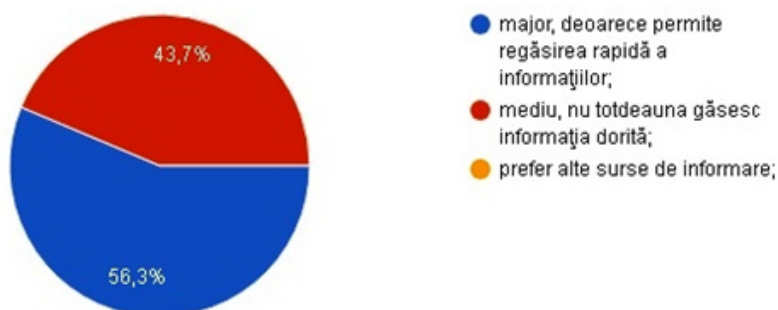
La următoarea întrebare majoritatea (cca 73%) au apreciat calitatea informațiilor găsite în internet la nivel mediu, 24 persoane au considerat că informațiile online sunt de nivel ridicat, și numai 4% din respondenți apreciază informării electronice la nivel inferior. (Figura 6).

Figura 6. Calitatea informațiilor din internet

La itemul *Care este rolul internetului în viața Dvs?* s-au atestat următoarele: 58 persoane îl califică la scara cea mai înaltă, deoarece permite regăsirea rapidă a informațiilor, cca 44% îl dau o calificare medie, fiindcă nu totdeauna găsesc informația dorită, și nici o persoană nu preferă alte surse de informare (Figura 7).

Figura 7. Rolul internetului

Răspunsurile la itemul *Doriți să distribuiți informație online, un video/ foto, dar nu sunteți sigur că veți reuși. La cine veți apela înainte de distribuire?* Răspunsurile s-au dovedit a fi următoarele: majoritatea (71 persoane) au răspuns că nu vor apela la nimeni, deoarece este posibilitatea ca postarea să fie ștearsă mai târziu; 23 utilizatori se vor adresa la părinți/rude; 4 persoane - tutorilor/profesorilor și 5 persoane din cei chestionați vor apela la ajutorul altor persoane, printre care se regăsesc și bibliotecarii (Figura 8).

Figura 8. Persoane de încredere

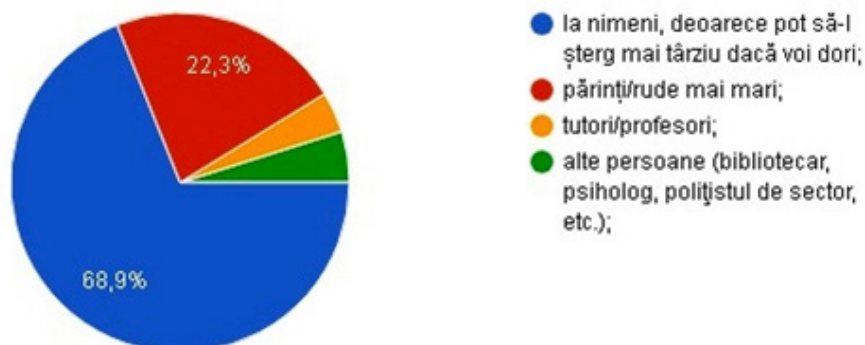
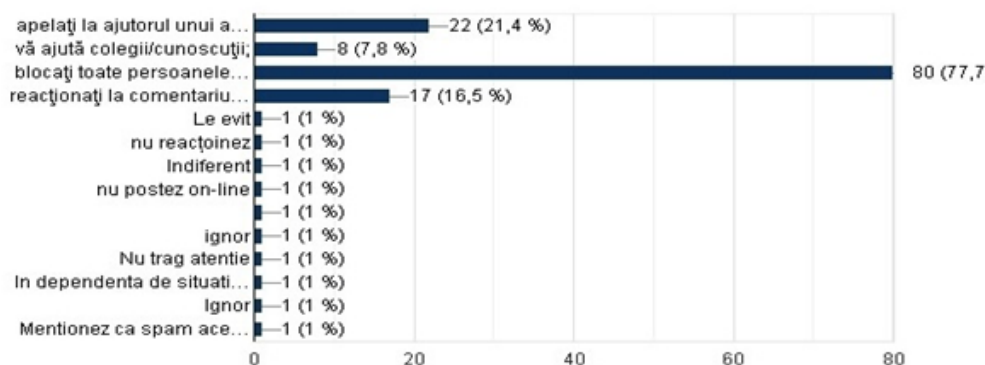

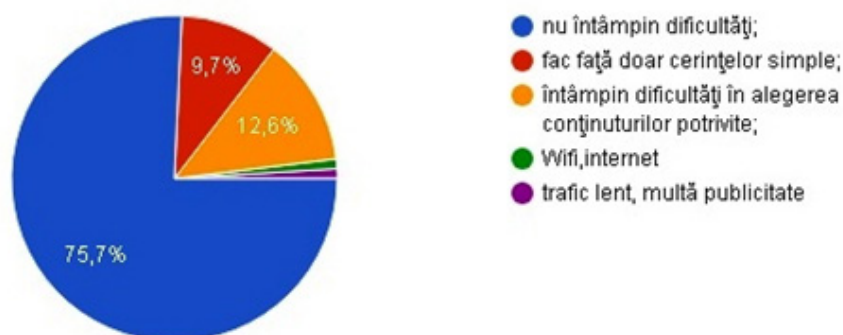
Figura 9. Proceduri în cazul ofensării online

TIC-ul a devenit o realitate care și-a dorit a fi cucerită, solicitând eforturi susținute de autoinstruire și perfecționare în domeniu online, dobândire de abilități și competențe digitale, alfabetizare funcțională etc. Activitatea educațională și profesională solicită noi abilități necesare pentru desfășurarea eficientă și calitativă a cercetării, formării personale și profesionale, etc.

La întrebarea *Ce dificultăți ați întâmpinat în utilizarea internetului/rețelelor sociale?* cca 76% de utilizatori au răspuns că nu întâmpină dificultăți, cca 10% din cei chestionați fac fața doar cerințelor simple și 13 respondenți întâmpină dificultăți în alegerea conținuturilor potrivite (Figura 10).

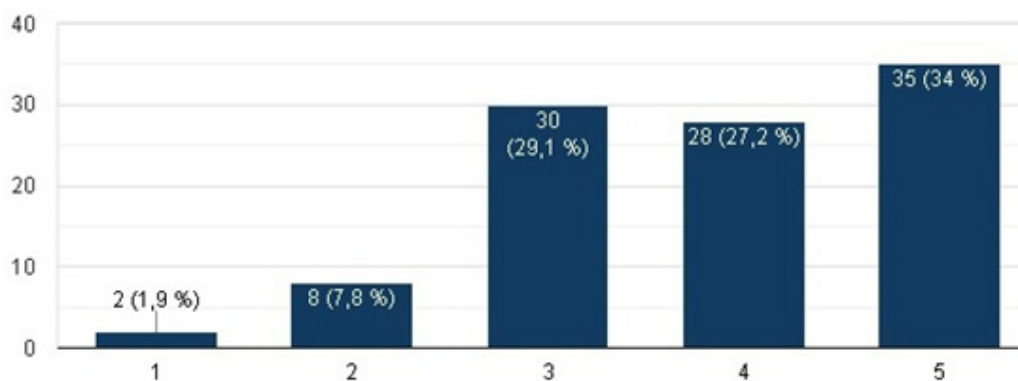
Figura 10. Dificultățile în utilizarea internetului

Rețelele sociale fac parte din fenomenele relativ noi, atât la nivel național cât și la nivel global. Membrii unei rețele sociale sunt legați între ei în mod informal, fără obligații, dar, de obicei, contribuie activ la colectarea și răspândirea informațiilor pe întregul glob prin intermediul web-ului.

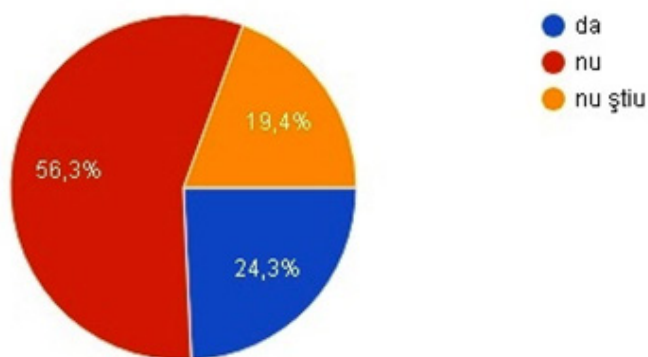
Utilizatorii au fost rugați să aprecieze utilitatea rețelelor sociale pe o scală de la 1 la 5. 35 de respondenți au punctat cu 5 utilitatea acestor resurse, 28 au notat cu 4, 30 de persoane chestionate au apreciat cu 3 utilitatea rețelelor informaționale, alții 8 le-au atribuit cifra 2 și numai 2 persoane - cifra 1 (Figura 11).

Figura 11. Aprecierea utilității rețelelor sociale

La întrebarea referitor la necesitatea de instruire în vederea utilizării sigure a internetului mai mult de jumătate (56%) au răspuns negativ, 24% din cei intervievați au nevoie de instruire în utilizarea în siguranță a internetului și cca 19% încă nu s-au determinat (Figura 12).

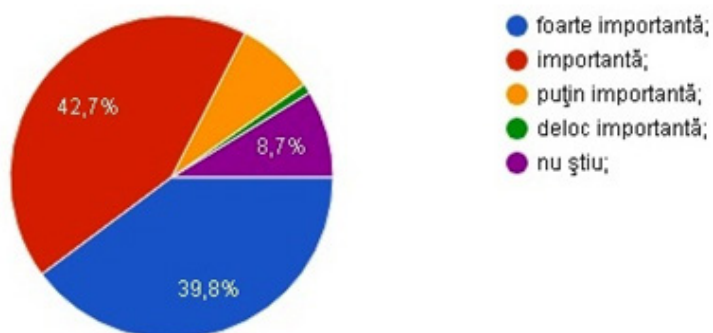
Figura 12. Necesitatea de instruire în vederea utilizării internatului sigur

În contextul discuțiilor despre internet este important să menționăm că acesta răspunde, în mare măsură, nevoii de conectare socială bazându-se pe crearea de grupuri, comunități și coagularea persoanelor cu aceleași interese. Comportamentul și acțiunile online ale utilizatorilor se alătură unui mix imens de interacțiuni umane care se petrec într-un spațiu public și impredictibil. De aceea, atunci când vine vorba de internet, putem apela la aceleași principii pe care le folosim în problemele de siguranță în locuri publice. Lumea online implică o realitate mult mai nuanțată, nu există doar pericole sau doar avantaje.

Din variantele răspunsurilor propuse la întrebarea despre importanța dezvoltării competențelor informaționale, majoritatea au atribuit acestui subiect o importanță maximă (39,8%) și medie (42,7%), pentru 8 persoane acest subiect este puțin important, 9 respondenți încă nu s-au determinat, numai pentru o persoană dezvoltarea competențelor digitale nu prezintă interes (Figura 13).

Figura 13. Importanța dezvoltării competențelor informaționale

În urma analizei Chestionarului *Siguranța online a utilizatorului Bibliotecii Științifice a USARB* putem concludiona:

- Majoritatea respondenților utilizează, în aceeași măsură, toate sursele online, ceea ce constituie preferința cea mai actuală. Putem spune cu precizie, că

biblioteca viitorului va fi axată pe îmbinarea satisfacerii necesităților informaționale cu surse tradiționale și cu cele online;

- Apelarea activă la conținuturile online de către utilizatorii BȘ a USARB evidențiază utilitatea și accesibilitatea acestora pentru formarea lor personală și profesională;

- Un rol important în informarea utilizatorilor despre avantajele și pericolele virtuale revine Bibliotecii, care oferă suport teoretic și practic pentru orientare în sistemele informaționale, în fluxul produselor de informare moderne;

- În pofida utilizării semnificative a resurselor din internet, o parte dintre utilizatorii Bibliotecii susțin că rămân nesatisfăcuți de conținuturile online, or calitatea multora din ele lasă de dorit;

- Mai mult de jumătate din eșantionul chestionat relevă că internetul ocupă un loc major în viața lor personală, fiindcă permite regăsirea rapidă a informațiilor, ceea ce este o prioritate față de celelalte servicii;

- Un suport eficient în accesarea resurselor din internet constituie implicațiile bibliotecarilor în elaborarea materialelor promoționale. spoturi, pliante, tutorialele, etc.

Sugestii și recomandări:

- Promovarea obligatorie a subiectului siguranței online în cadrul activităților bibliotecare (cluburi de dezbateri, centre, grupuri de inițiativă a tinerilor etc.);

- Realizarea de către Biblioteca Științifică, Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți, Colegiul Pedagogic „Ion Creangă” din cadrul USARB și Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă” a unor activități de informare și sensibilizare în cadrul Lunarului „Securității cibernetice” și zilei „Siguranța pe Internet”;

- Desfășurarea de către cadrele didactice a lecțiilor și activităților informative la subiectul siguranței online;

- Includerea subiectului siguranței online în lista lucrărilor științifice: teze de an, eseuri, referate, comunicări...

Nu exista nici un dubiu că internetul și rețelele sociale ne-au facilitat, comunicarea cu oameni din întreaga lume, pentru afaceri, pentru prietenii noi și pentru a cunoaște diversitatea culturală mondială. Spațiul online asigură accesul rapid la informații, imagini și produse, necătând faptului că conține și unele elemente, aspecte sau dezavantaje nedorite. Cu cât mai multe persoane, servicii și oferte invadează internetul, cu atât cresc și riscurile care apar atunci când navigăm pe internet, fie că este vorba de phishing, hărțuire cibernetică, știri false sau trolling.

Referințe bibliografice:

1. *Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994*. PDF. Online. [1994-08-18]. Disponibil: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/mo/md/md046mo.pdf> [accesat 2024-01-13].
2. COJOCARU, Igor. *Siguranța pe Internet*. PDF. Online. [2019]. Disponibil: https://idsi.md/files/file/siguranta_online_site.pdf [accesat 2024-02-11].
3. *Ghidul utilizării în siguranță a Internetului Un internet mai sigur pentru toți elevii!* București, PDF. Online. [2014]. Disponibil: https://oradenet.ro/docs/Ghidul_utilizarii_in_siguranta_a_Internetului.pdf [accesat 2024-02-14].
4. *Siguranța copiilor pe Internet, Studiul realizat de Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis”, la cererea Centrului Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, în parteneriat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*. PDF. Online. [2017]. Disponibil: https://lastrada.md/files/resources/3/Siguranta_copiilor_pe_Internet_final.pdf [accesat 2024-01-13].